

Nyhetsbrev Vänerrådet

November 2020

Här kommer en uppdatering om vad som sker inom ramen för Vänerrådet.

Vänerrådets årliga möte 2021

I februari 2020 hölls det årliga mötet i Vänerråde för i år. Det blev en bred uppslutning av intressenter med koppling till Vänern. Det är nu 25 lokala, regionala och nationella organisationer som medverkar i Vänerrådet. Vänerrådet är en samverkansgrupp som ska vara drivande i den fortsatta kraftsamlingen kring Vänern för en säker och naturanpassad vattenreglering. Gruppens arbete ska vara sektorsövergripande och genomsyras av helhetsperspektiv och samråd.

Nästa årliga möte blir den 9 mars 2021 i Vänersborg.

Ett lyckat försök med minskad tappning av Vänern sommaren 2020

I maj kom Länsstyrelsen Västra Götaland och Vattenfall överens om att under maj-september göra ett uppehåll i den tidigare överenskommelsen. Sedan 2008 har en tillfällig tappningsstrategi styrt regleringen av Vänern, för att sänka de högsta vattenstånden i Vänern och på så sätt undvika översvämningar. Detta har gjort att variationerna på vattennivåerna i Vänern har minskat och i kombination med ett förändrat klimat har det blivit få negativa konsekvenser för naturmiljön med ökad igenväxning av stränder och skär.

En kontinuerlig avstämning har gjorts under perioden och utvärdering under oktober visar att det har varit ett lyckat försök och Vänerns vattennivå under perioden legat relativt stabilt. Tappningen under perioden har varit ungefär i samma storleksordning som den minsta tappningen tidigare. Detta trots farhågor för en stor avdunstning under sommaren och en problematisk situation med kraftförsörjningen under perioden. Erfarenheterna från denna testperiod är ett bra underlag för det fortsatta arbetet och planeringen inför 2021 och framåt. Underlaget från testperioden är också en del i dialogen som nu pågår mellan Länsstyrelsen Västra Götaland och Vattenfall om innehållet i den överenskommelse om tappning av Vänern som ska gälla för 2021.

Arbetet kring dammsäkerhet i Göta älv

Dammanläggningarna vid Vargön behöver anpassas till dimensionerande vattenstånd och Vattenfall arbetar med en modellering som även inkluderar vinduppstuvning och snedställning av Vänern. Ett viktigt steg är att uppgradera dammanläggningen till att bli mer robust och tåla mer påverkan. I det korta perspektivet planeras det för ett permanent skydd vid Lillån i anslutning till gång- och cykelbana vid Kyrkängen och en skyddsmur på dammen i Vargön. Dessa åtgärder beräknas att kunna färdigställas ca 2023. Vid Vargön pågår också studier av vattenutbredning vid Vänerns utlopp och dessa kommer att vara underlag för planeringen av större långsiktiga dammsäkerhetshöjande åtgärder vid Vargön. Även dammsäkrande åtgärder kommer genomföras vid Lilla Edet. Dessa kommer att påbörjas våren 2021 och fortsätta till slutet av 2023. Arbetena vid Lilla Edet kommer under några projektfaser 2021 och 2022 att påverka möjligheten till högre tappning från Vänern under byggnationen.

Arbetsgruppen inom Vänerrådet

Vid Vänerrådets årliga möte 2020 fattades beslut om en tidsplan för de närmsta åren och att en arbetsgrupp skulle inrättas som tar arbetet med själva tappningsstrategin vidare och rapporterar till Vänerrådet. I arbetsgruppen ingår representanter från: Vänerkommunerna och Vänersamarbetet, Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland, Vattenfall, Vänerns Vattenvårdsförbund, Göteborgs Stad, Trafikverket och Sjöfartsverket. Under sommaren och hösten har arbetsgruppen formerats och arbetet med att granska **förslag till tappningsstrategi** har påbörjats. Nya beräkningar kommer att beställas från SMHI och ska tjäna som underlag till att finjustera de tidigare förslagen till naturanpassad tappningsstrategi.

Delar av arbetsgruppen ska också under 2021 genomföra en **inventering bland kommunerna gällande deras beredskap** för en ökad variation i Vänern. Dels utifrån översvämningsrisker men också utifrån ett bredare risk- och säkerhetsperspektiv. Inventeringen ska omfatta "kommunen" i bred bemärkelse, dvs lokalsamhället i allmänhet och de olika intressen som påverkas av Vänerns vattennivåer.

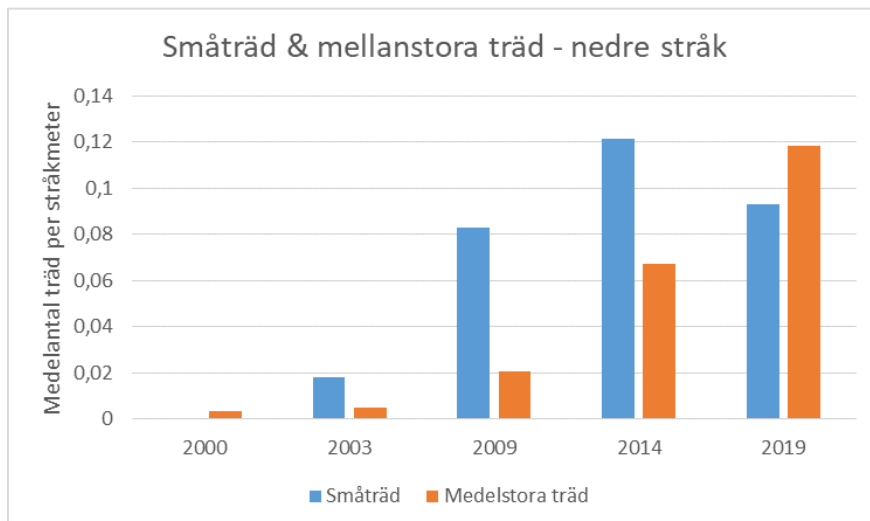
Det arbete som görs med att visuellt dokumentera Vänerns vattennivåer gällande igenväxning ska också kompletteras med dokumentation av påverkan på olika samhällsintressen så som sjöfart, övrigt båtliv, jordbruk, fiske, friluftsliv, rekreation och besöksnäring. Arbetet ska även omfatta framtagande av **pedagogiska verktyg** för att visuellt kommunicera simulerade förändringar i vattennivåer.

Ny fas av igenväxningen i Vänern?

Den omfattande igenväxningen av Vänerns stränder med buskar och småträd verkar nu delvis gå in i en ny fas. Många av de småträd som fått fotfäste på stränderna runt sjön under de senaste 20 åren har vuxit upp och börjar mer och mer etablera sig som mellanstora träd i strandkanten. Det visar den senaste rapporten från Vänerns vattenvårdsförbunds uppföljning av strandvegetation, ett uppföljningsprogram som har pågått sedan år 2000.

Uppföljningsprogrammet omfattar återkommande inventering av vegetationen på Vänerns stränder i sammanlagt 91 fasta stråk (linjer) som går från den högre delen av stranden och ut i vattnet till den punkt där den öppna sjön tar vid (där det inte längre finns någon strandvegetation att mäta). Stråken är fördelade på 38 olika strandområden i Vänern och har till syfte att ge en representativ bild av hur växtligheten på stränderna förändras över tid.

Den senaste uppföljningsrapporten, som publicerats av vattenvårdsförbundet i höst, ger en fortsatt dystert bild av igenväxningen. Inte helt oväntat tycks nyetableringen av småträd på stränderna till stor del ha avstannat sedan 2014 då föregående stora inventeringen genomfördes. Men istället har förekomsten av mellanstora träd ökat under denna period. Utvecklingen är väntad eftersom träden får stå ostörda av högvatten och is och därmed lätt växer sig stora i de i övrigt ofta gynnsamma strandmiljöerna kring Vänern.



Antalet träd på den nedre delen av stranden har ökat signifikant i de undersökta stråken sedan år 2000. Först framför allt småträd, men numera även mellanstora träd (data från rapporten "Inventering av Vänerns strandvegetation i stråk 2019", Vänerns Vattenvårdsförbund, rapport 118).

Liksom i tidigare rapporter från uppföljningsprogrammet påvisar man att igenväxningen är tydligast på de lägre delarna av stränderna. Det innebär att etableringen av träd och buskar i flera fall tycks ha tagit ett stort kliv ut på stränderna så att det ibland uppstått en zon med glesare beväxning mellan den gamla skogen och den nya. Orsaken till detta fenomen förklaras inte i rapporten men kan bero på att det uppstår en bra grogrund för fröplantor och skott i den vall av förmultnande växtdelar som ofta ansamlas i vattenbrynet. En annan förklaring kan vara att de nya träden har svårt att konkurrera om ljus och näring i direkt anslutning till den befintliga skogen och att de därför tvingas ta ett "steg" ut på stranden för att få tillräckligt med utrymme.



*Igenväxningen av Vänerns stränder är ofta tydligast i själva vattenbrynet.
Foto: Gunnar Lagerkvist, Vänern från Hammarö, september 2020.*

Den minskning av öppna strandmiljöer som blir följden av igenväxningen är ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden i Vänern. Många växter och djur är beroende av öppna

miljöer för sin existens och i takt med att de växer igen minskar också livsrummet för dessa arter. Även friluftslivet riskerar att påverkas negativt av igenväxningen då många människor föredrar att vistas på de öppna stränderna kring Vänern. Det är där många hämtar sin energi och "fyller på batterierna" med sol och bad under sommarmånaderna. Förlusten av öppna strandmiljöer kan därmed i sin förlängning även få en negativ påverkan på livskvaliteten för människorna kring Vänern.

Läs mer om Vänerns Vattenvårdsförbunds uppföljning av strandvegetation i rapporten:
http://extra.lansstyrelsen.se/vanern/SiteCollectionDocuments/sv/Rapporter-publikationer/2018-2020/Rapport_nr_118.pdf

Kontakter arbetsutskott

Håkan Alexandersson, Länsstyrelsen VG, hakan.alexandersson@lansstyrelsen.se
Gunnar Lagerkvist, Länsstyrelsen Värmland, gunnar.lagerkvist@lansstyrelsen.se
Laila Gibson, Vänersamarbetet, laila.gibson@vanern.org

Samlad information om Vänerrådet finns på den nya Väner-webben. Se länk nedan.
<https://www.lakevanern.se/livet-vid-vanern/vanerradet/>

Alla aktörer i Vänerrådet uppmanas att länka till denna sida från sina respektive webbsidor som ett sätt att sprida tillgången till den information om Vänerrådet som finns samlad på ett ställe.